

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A tekerccsofszet és a rotációs mélynyomás technológiáját használó európai nyomdászati ágazat racionalizálását célzó európai politika (saját kezdeményezésű vélemény)

(2011/C 44/16)

Előadó: **Pierre GENDRE**

Társelőadó: **Nicola KONSTANTINOU**

2009. július 16-án az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

A tekerccsofszet és a rotációs mélynyomás technológiáját használó európai nyomdászati ágazat racionalizálását célzó európai politika

A bizottsági munka előkészítésével megbízott Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága 2010. július 1-jén elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2010. július 14–15-én tartott, 464. plenáris ülésén (a 2010. július 14-i ülésnapon) 145 szavazattal 2 ellenében, 7 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az európai nyomdaiparnak óriási kihívásokkal kell szembenéznie, mivel az internet mint információ- és hirdetési forrás jelentősége egyre nő, a hírlapok és magazinok olvasóinak száma csökken, egyes nyomdaipari termékekért pedig világszerte ádáz verseny folyik.

1.2 A tekerccsofszet és a rotációs mélynyomás technológiáját használó nyomdaipari ágazat még nehezebb helyzetben van, mivel termelési túlkapacitása egyes elemzők szerint a 25–30 %-ot is eléri. Az IFO Konjunkturtestnek a németországi nyomdaiparral foglalkozó jelentése szerint az ebbe az iparágba történő befektetések a piaci tendenciákat követték, és ebből adódóan 2008 óta csökkennek. A 2006-os és a 2007-es év a nyomdaipar számára eléggé kedvező volt ⁽¹⁾. 2008 óta azonban a befektetési ciklusok jóval alacsonyabb szintre estek vissza, elsősorban a termelés folyamatának ésszerűsítése és javítása érdekében.

1.3 A nyomdaipar piaca túlkapacitással küzd, és ehhez még hozzájönnek más fontos, a versenyt befolyásoló tényezők is: az új hírközegek vonzereje, import az alacsony előállítási költséget jelentő országokból, illetve a kereslet csökkenése. Ez a kedvezőtlen gazdasági háttér az árak zuhanásához vezetett, és ez a munkavállalók életszínvonalára is rányomta a bélyegét.

1.4 A jelenlegi gazdasági válság ezenkívül a hitelhez jutást is megnehezítette. Akárcsak jó néhány más ágazatban, ezek miatt a negatív fejlemények miatt egyre nagyobb szükség lett a termelési költségek csökkentésére. Mindez a közelmúltbeli bértárgyalásokat is befolyásolta. Ebben a nehéz helyzetben attól lehet tartani, hogy a nyomdaipari vállalatoknak – különösen azoknak, amelyek a piac legsérülékenyebb szegmensében működnek – hatalmas mértékű átszervezéssel és elbocsátásokkal kell számolniuk.

1.5 Az Európai Bizottság 2007-ben közzétette annak a tanulmányának az eredményeit, amely az ágazat versenyképességének tényezőit vette szemügyre. A kutatások eredményeire alapozva születtek meg a nyomdaipari cselekvési tervre irányuló javaslatok. Az EGSZB maradéktalanul támogatja ezeket a javaslatokat, amelyeket a vállalatok már kezdenek is alkalmazni, és továbbra is időszerűek. Örömmel fogadja a már megvalósult intézkedéseket, azonban úgy véli, hogy mivel az ágazat nehézségeit a válság és a valamennyi uniós tagországot érintő recesszió tovább súlyosbította, új intézkedésekre van szükség az ágazat rövid és középtávú kihívásaival való szembenézés elősegítésére.

1.6 Az EGSZB tudomást szerzett egy olyan, az ágazatbeli szakszervezetek és munkaadók között létrejött új, egy évre szóló közös projektről, amelynek az a célja, hogy a szociális partnerek közösen a vállalatok társadalmilag felelős átszervezésére vonatkozó iránymutatásokat dolgozzanak ki. A projekt 2009-ben indult, és lehetővé teszi a munkaadók és a szakszervezetek számára, hogy közösen kiemessék az ágazatot sújtó problémákat, és elgondolkozzanak azon, hogy hogyan oldhatnák meg azokat közös erővel. A viták célja az, hogy a felek végül egy cselekvési tervet dolgozzanak ki az ágazati túlkapacitás csökkentésére.

1.7 Egy ilyen terv a hosszabb távú iparpolitika keretében illeszkedhetne, és magában foglalhatna egy elemzést az új nyomdaipari tevékenységi modellekről. Mindezeket a tevékenységeket egy, az Európai Bizottság égisze alatt létrehozott, az ipar képviselőiből, munkavállalói szervezetekből és szakértőkből álló magas szintű csoport követhetné nyomon, amelynek feladata a jövőben várható változások feltérképezése és az azok kezelését lehetővé tevő eszközök megtalálása lenne egy átlátható adatgyűjtési rendszer segítségével.

1.8 A munkaadók és a szakszervezetek közötti formális társadalmi párbeszéd jelenleg csak a vállalatok szintjén és nemzeti szinten létezik. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy az ágazat egésze számára állítson fel egy európai társadalmi párbeszédrel foglalkozó bizottságot.

⁽¹⁾ Ifo, Investitionstest [Felmérés a befektetésekről], München, Frühjahrsgutachten 2008 [2008. tavaszi szakvélemény].

1.9 A formális és strukturált európai társadalmi párbeszéd menetrendje a következőket tartalmazhatja:

- 1) Az olyan intézkedések elméleti vizsgálata, amelyek jelleghűknél fogva a munkahelyek megtartását célozzák tovább- és átképzés útján, mindezt a munkaidő csökkentésével és jó beosztásával, az elbocsátás lehetőségének igénybevételével, valamint a vállalaton, illetve a szakmán belüli belső és külső mobilitási lehetőségek keresésével összefüggésben.
- 2) Az elvégzendő feladatok vizsgálata annak érdekében, hogy a termelési kapacitást anélkül lehessen a piaci kereslethez igazítani, hogy ez hátrányosan érintené a munkakörülményeket.
- 3) Közös ajánlás a munkaadók és a munkavállalók képviselőinek részéről a hosszú távú befektetési iránymutatásokra vonatkozóan, annak elismerése mellett, hogy az új befektetések igényei és nagysága csak az egyes vállalatok szintjén elemezhető ki alaposan. Ha felismerjük egy megfelelő befektetési stratégia elemeit, azzal biztosítható a csere- vagy a piaci igényekhez való alkalmazkodás végett szükséges gépek beszerzése, ezáltal a vállalatok megfelelő gépparkot alakíthatnak ki, amellyel hatékonyan végezhetik munkájukat saját jelenlegi vagy jövőbeli szakterületükön.
- 4) Az ágazat pénzügyi helyzetét leíró diagnózis felállítása a közzétett adatok összegyűjtése és rendszerezése által, a vállalatok előtt álló stratégiai döntések bizalmas jellegének megtartása mellett. Ennek abszolút elsőbbséget kell élveznie annak érdekében, hogy minél jobban fel lehessen mérni a meglévő mozgásteret.
- 5) A munkakörülményekkel, a képzéssel és az átképzéssel kapcsolatos legjobb gyakorlatok összegyűjtése az európai szociális modellben, illetve (ahol léteznek) a kollektív egyezményekben és megállapodásokban elfogadott normák betartása mellett.

1.10 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy állítsa fel a szakmák és a szaktudás európai szintű megfigyelőközpontját vagy ágazati tanácsát, amely felmérné a tényleges és a jövőbeli ágazati igényeket, és segítené összeegyeztetni a képzési kínálatot a kereslettel. A megfigyelőközpont kedvezne az egész életen át tartó szakképzésnek, és elősegítené a munkavállalók mobilitását és átképzését.

1.11 A közeljövőt illetően az EGSZB azt javasolja, hogy az illetékes európai szövetségek – az Európai Bizottság anyagi és logisztikai támogatásával, valamint részvételével – rendezzenek konferenciát valamennyi érdekelt fél számára egy közösen elfogadott helyzetjelentés elkészítése és rövid távú cselekvési irányok kijelölése céljából, továbbá finanszírozzanak az ágazat közép- és hosszú távú jövőjét elemző független tanulmányt. A szociális partnerekre lehetne bízni olyan sürgősen megvalósítandó intézkedésekre vonatkozó javaslatok megtételét, melyek révén a piacot a fenntartható működés irányába lehet terelni; valamint a szakma változását érintő különböző foratókönyvek felállításának feladatát.

1.12 Elemzést lehetne végezni az ügynökök tevékenységéről, hogy felmérhessük, az milyen mértékben befolyásolja az árszabást, ezenkívül a vállalatok megvizsgálhatnák, hogy a szakirányú

megállapodások megkötése a méretgazdaságosság és a termelési technikák javítása révén mennyiben járul hozzá a termelési kapacitás jobb kihasználásához.

1.13 Az EGSZB arra kéri az országos és az európai közigazgatási szerveket, hogy a nyomdaipari munkavállalók képzésével, átképzésével és mobilitásának támogatásával kapcsolatos intézkedések kidolgozása keretében könnyítsék meg az ágazat számára a közfinanszírozáshoz való hozzájutást – konkrétan az Európai Szociális Alap, az ERFA és az Európai Globalizációs Alkalmazkodási Alap révén. Arra kéri a vállalatokat, hogy vizsgálják meg annak lehetőségét, hogy az EBB-től kérnek segítséget a kialakítandó új tevékenységekhez kapcsolódó új technológiák beszerzésének finanszírozásához.

2. Háttér

2.1 Az európai nyomdaipar alakulása szorosan kötődik a papírgyártó, tintakészítő és nyomdagépgyártó vállalatokkal, valamint a megrendelőkkel kapcsolatos tendenciákhoz, amelyeknek, illetve akiknek ugyancsak megvannak a maguk nehézségei, és ezek leküzdése érdekében szervezetekbe tömörülnek, néhányuknál pedig egyenesen a koncentráció folyamata figyelhető meg.

2.2 Ezeket a nehézségeket az okozza, hogy az internet fejlődésének következtében a kommunikációs módszerek szerkezeti változásokon esnek át – amit a válság csak még jobban kidomborít –, és a piac alkotóelemei is fokozatosan átalakulnak. Az internet az értéklánc teljes hosszán érezteti erős hatását: a hirdetésekre szánt keretek csökkennek, így a nyomtatott sajtó – részben visszafordíthatatlanul – létfontosságú bevételektől esik el, és ez a tájékoztatás sokszínűségét hátrányosan érinti.

2.3 Az olyan terméktípusokat előállító vállalkozásoknak, amelyek nincsenek a piaci megjelenésüket illetően időbeli korláthoz kötve (ilyen például a különböző kategóriákba tartozó könyvek nyomtatása), az új szállítási és kommunikációs lehetőségek miatt indiai vagy kínai székhelyű nyomdákval is fel kell venniük a versenyt. Úgy tűnik továbbá, hogy azok az ügynökök, akik arra törekednek, hogy minél alacsonyabb áron kössenek üzletet, szintén egyre hajlamosabbak a befektetési szempontból hátrányos deflációs tendencia kialakulását elősegítő ázsiai nyomdákval megrendelést adni. Egyre gyakrabban választják továbbá a katalógusok online megjelentetését a nyomtatott változat helyett. Mindezek a fejlemények kedvezőtlenül hatnak a tekercofszvet és a rotációs mélynyomás technikáját alkalmazó európai nyomdaipari ágazatra.

2.4 Az Eurostat legutóbb kiadott adatai alapján Európában 132 571 nyomdaipari vállalkozás működik, amelyek együttesen több mint 853 672 munkavállalót foglalkoztatnak⁽²⁾, és a 25 tagú Európai Unióon belül az ágazatban dolgozók 80 %-át mindössze hét ország foglalkoztatja (az Egyesült Királyság, Németország, Franciaország, Olaszország, Belgium, Hollandia és Spanyolország). Az európai nyomdaipari vállalkozások több mint 95 %-a 50 főnél kevesebbet foglalkoztat – ez az ebben az ágazatban foglalkoztatottaknak mintegy 60 %-a –, kevesebb mint 1 %-uk pedig 250 főnél többet, ami az összes foglalkoztatott 13 %-át jelenti. Ahhoz, hogy teljesebb és pontosabb képet kaphassunk az ágazatról, részletesebb adatokra lenne szükség, jelenleg azonban ezek nem állnak rendelkezésre.

⁽²⁾ Az európai nyomdaipar versenyképessége, Európai Bizottság (2007).

2.5 Ez a vélemény alapvetően a tekercsofszet és a rotációs mélynyomás ágazatára összpontosít, ahol nagyszámú kiadványt vagy nagy példányszámot állítanak elő, így nem tér ki a hírlap- és a csomagolóanyag-nyomtatás problémáinak minden aspektusára, ezek ugyanis a termékek jellege miatt különböző piacnak számítanak. Igen sok hírlapkiadó saját nyomdát működtet, és ezzel csak elenyésző mértékben befolyásolja ezt a konkrét piacot. A tekercsofszet és a rotációs mélynyomás ágazata azokat a nyomdaipari vállalkozásokat foglalja magába, amelyek igen nagy mennyiségű terméket állítanak elő. A tekercsofszet és a rotációs mélynyomás két külön nyomdászati eljárás, amelyek különböző gépeket igényelnek. Ofszettechnológiával készült termékeket a tekercsofszet-eljárást használó nagyvállalatok és az íves ofszet eljárást használó kisvállalkozások állítanak elő. Az ofszet és a rotációs mélynyomás technológiáját használó nyomdászati ágazat együttesen az európai hagyományos nyomdaipari piac 56 %-át teszi ki⁽³⁾. Az ide tartozó vállalkozások könyveket, telefonkönyveket, katalógusokat és magazinokat állítanak elő – olyan kiadványokat, amelyek jellegüknél fogva igen nagy, általában 10 000 és 300 000 közötti példányszámot igényelnek.

2.6 A termelésnek a felét magazinok, a másik felét katalógusok, reklámprospektusok és elsősorban könyvek teszik ki. Az előállítás során összesen 5 millió tonna papír kerül felhasználásra. Az Európában nyomtatott magazinok többsége rotációs mélynyomással készül, akárcsak számos csomagolóanyag-típus. A rotációs mélynyomással működő nyomdák európai ágazata évente több mint 5 millió tonna terméket állít elő, ennek 80 %-át mindössze 5 országban. Európában összesen 222 rotációs nyomda működik.

2.7 Az ágazatot Európában a nagyvállalatok jelenléte jellemzi mind a tekercsofszet területén (Európában körülbelül 30 vállalat), mind a rotációs nyomdák esetében (Európában körülbelül 25 vállalat). Ezek egymással versengenek a minél nagyobb piaci részesedésért, miközben a globális kereslet egyre csökken. Az utóbbi években a rotációs nyomdák számára a tekercsofszet erősebb konkurenciát jelent. A vállalatok egyre nagyobb nyomásnak vannak kitéve, a szociális partnerek pedig kénytelenek tárgyalásokba bocsátkozni az átszervezésekkel kapcsolatban, hogy a lehető legnagyobb mértékben megmaradhassanak a munkahelyek, a munkafeltételek és a bérek.

3. Indokolás

3.1 Az európai nyomdaipar összességét érintő problémák a tekercsofszet-nyomtatásban és a rotációs mélynyomtatásban még élesebben jelentkeznek, hiszen itt érezhető a legfájdalmasabban a következő szerkezeti és konjunkturális jellegű kihívások: a médiaágazat világszintű változása, melynek során az internet növekedése csökkenti a nyomtatott termékek piacát az információszerzés terén, a túlkapacitás és túlzott beruházás, valamint a koncentráció.

3.2 A médiaágazat globális változása

3.2.1 Az online kiadványok és az internetes hirdetések terjedésével és az ehhez kapcsolódóan megváltozó olvasói szokások

miatt az előállított termékek volumene minden bizonnyal tovább fog csökkenni az elkövetkező években.

A telefonkönyvek és katalógusok előállításának csökkenő tendenciája volt megfigyelhető az elmúlt öt évben. Ugyanakkor a termelésnek ez a szelete alapvető fontosságú a tekercsofszet-nyomtatás és a rotációs mélynyomtatás európai ágazata számára. Ha ez a tendencia folytatódik, újabb átszervezésekre, vállalat-összevonásokra és üzembeszárásokra kerül majd sor, melyeket további munkahelyek megszűnése követ.

3.2.2 Az elmúlt tíz évben az európai magazinágazat „az eladások zuhanásával és az árak csökkenésével jellemzett csökkenő tendenciát mutatott”⁽⁴⁾. Emellett az Intergraf szerint a hat legjelentősebb magazin-előállító ország közül négyben csökkenés következett be 2001 és 2004 között. A kivételt Spanyolország és Olaszország jelentette, ahol enyhe növekedés volt tapasztalható. Frissebb adatok tanúsága szerint jelenleg már az olasz és a spanyol piac is zsugorodik. 2009-ben a folyóiratokra szánt reklámkiadások 28,7 %-kal csökkentek Olaszországban (Nielsen), miközben 10,5 %-kal kevesebb magazint állítottak elő (Istat). Ez a tendencia továbbra is folytatódik, és mindaddig meg is fog maradni, amíg az ágazatban túlkapacitás mutatkozik. Mivel a vállalatok az eladások javítása érdekében szűkebb célközönségeket céloznak meg, megrendeléseik kisebb példányszámúak. Ez negatívan hat a tekercsofszet-nyomtatásra és a rotációs mélynyomtatásra, mely kizárólag igen nagy példányszámok esetén tud termelési megtakarításokat elérni.

3.2.3 A napilapokat kiadó sajtócsoportok az olvasók számának megcsappanása miatt csökkentették kiadványaik számát. Így az Egyesült Királyságban nem kevesebb, mint 53 újság – főként ingyenes hetilapok – szűnt meg 2008-ban. E csoportok némelyike papír és digitális alapú kapcsolt előfizetésekre vonatkozó ajánlatokat dolgoz ki, így igyekező megterjesztési módja egymást kiegészítve létezzen. Anélkül, hogy ezt teljes bizonyossággal kijelenthetnék a dolgok jelenlegi állása szerint, ez az eljárás hozzájárulhat az ágazat hanyatlásának lefékezéséhez, és talán segíthet egyes alkalmazottak más munkára való átállításában is.

3.2.4 Európában a papír teszi ki a nyomtatási költségek több mint felét. Mivel a vállalatok egyénileg szerzik be a papírt, nehezen veszik fel a harcot a délkelet-ázsiai országokban gyakorolt csoportos beszerzésekkel. Egy egészen frissen készült jelentésben a *Stationers' and Newspaper Makers' Company* úgy ítélte meg, hogy az újságpapír iránti kereslet felére (56 %-kal) fog csökkenni 2020-ig. Ugyanez a jelentés azt is előrevetíti, hogy a folyóiratok iránti kereslet mintegy harmadával fog csökkenni az online kiadványok növekedésével és ennek a hirdetésekre gyakorolt következményeivel párhuzamosan, nem számolva a digitális médiáknak az üzleti folyóirat-ágazatban mutatkozó hatásával⁽⁵⁾.

⁽³⁾ Az európai nyomdaipar versenyképessége, Európai Bizottság (2007).

⁽⁴⁾ La compétitivité des industries graphiques européennes [Az európai nyomdaipar versenyképessége], Európai Bizottság (2007).

⁽⁵⁾ The Future of Paper and Print in Europe, Stationers' and Newspaper Makers' Company (2009).

3.2.5 Kiadványaik előállításához a nagy kiadók a múltban saját nyomdával rendelkeztek. Az elmúlt tíz évben sokan közülük eladták a gépeiket, hogy tevékenységüket a szakma lényegi területére összpontosítsák. A saját nyomdával rendelkező kiadók mára már ritkaságszámba mennek, ráadásul néha ügynökök szolgálatait veszik igénybe, hogy a nyomdai munkákat a legalacsonyabb árat ajánló nyomdára bízzák. E folyamat következményeként további nyomás nehezedik a nyomdaipari vállalatok tevékenységére, ami csak tetézi egy már amúgy is igen legyengült ágazat nehézségeit. A fölös kapacitásoknak köszönhetően ezek a nagy és hatalmas kiadók képesek a költségcsökkentést rákényszeríteni a nyomdaipari vállalatokra. Így ez utóbbiak hasznosulása szűkül, annak a foglalkoztatottak bérszínvonalára gyakorolt számos negatív hatásával együtt.

3.2.6 A katalógusok és folyóiratok kiadói hasonló nyomást gyakorolnak termékeik előállítási költségeire. Mivel minden egyes megrendelésért szigorú versenyben vannak, a legtöbb nyomdaipari vállalat úgy igyekszik költségeit csökkenteni, hogy elsősorban a bérekkel kapcsolatos kiadásait fogja vissza, ami a munkakörülmények romlásához vezet.

3.2.7 Az ágazatot sújtó kedvezőtlen megítélés miatt a bankok által már amúgy is fenntartásokkal kezelt nyomdaipari cégek hitelhez való hozzájutására végzetes következményekkel jár a pénzügyi válság. Ezenfelül a válság a cégek reklámkiadásait is csökkenti, ami a nyomdaipar termelési volumenére kedvezőtlen hatással van.

3.2.8 Végül pedig a nyomdaipari vállalatok számára nehézség tűnik tevékenységi körük kiszélesítése, mert legtöbbjüknek – pénzeszközök és rendelkezésre álló helyiségek híján – nincs lehetőségük a nyomtatás előtti tevékenységbe beruházni.

3.2.9 Ezzel ellentétben úgy tűnik, hogy a kis és közepes méretű termelési egységek jobban képesek alkalmazkodni a struktúraváltáshoz és a konjunktúrális nehézségekhez, mivel rugalmasabb működésüknek köszönhetően könnyebben figyelembe tudják venni a szerteágazóbbá vált ügyfélkör igényeit. A jövőben ezek a kisebb cégek járulhatnak hozzá a nagyvállalatoktól elbocsátott alkalmazottak egy nehezen számszerűsíthető részének szakmai visszailekedéséhez.

3.3 Túlkapacitás és túlzott beruházások

3.3.1 A tekercofszet-nyomtatás és a rotációs mélynyomtatás európai piacán megnövekedett többletkapacitás⁽⁶⁾, mely egyszerre tudható be az európai piacon bekövetkezett keresletcsökkenésnek és a túlzott beruházásoknak, negatív hatással van a vállalatok már így is szűk hasznosulására. Ott, ahol már amúgy is sanyarú a helyzet, immár fennáll a valódi veszélye annak, hogy még szigorúbb költségcsökkentési intézkedések születnek a hasznosulások mindenáron történő megtartása, vagy akár a túlélés végett. Veszteségének korlátozása érdekében számos cég arra van kárhóztatva, hogy a globális bekerülési költségéknél alacsonyabb eladási árakat fogadjon el.

3.3.2 Az UNI Europa Graphical egyik felmérése szerint az ágazat nyomdai termelési szintje 2008-ban a 2004-es szintre esett vissza⁽⁷⁾. A kedvezőtlen helyzet ellenére a mélynyomtatással foglalkozó európai vállalatok 2005 és 2008 között 28 új gépet vásároltak. Igaz, hogy ezek a beruházások részben például a piac új igényeinek való megfelelés végett a géppark felújításához, illetve az esetleges termelési csúcsok hatékonyabb lefedése érdekében a kapacitásbővítés szükségességéhez köthető stratégiákkal magyarázhatóak. Ezek a gépek hatékonyabban képesek előállítani a nyomtatott anyagot, ezzel az ágazat többletkapacitása – amely a becslések szerint a válság előtti időszakban 15–20 % körül mozgott⁽⁸⁾ – tovább emelkedett. Most, a válság idején a többletkapacitás mértéke körülbelül 25–30 %.

3.3.3 A Ver.di német szakszervezet szerint az európai nyomdai kapacitás bővülése tovább fokozta a versennyel járó elviselhetetlen nyomást. Elemzése rámutat egyébként, hogy a fenti beruházások csupán a költségek csökkentésére és a piaci versenytársak kiszorítására irányuló nyomás növelésére szolgáltak, aminek már meg is mutatkozott az eredménye tömeges elbocsátások formájában.

3.3.4 A többletkapacitás és a túlzott befektetés már jó néhány, nagy visszhangot kiváltó csődöt okozott. E vállalatok egyike, a Quebecor World volt az egyik legnagyobb európai nyomdaipari vállalat, több mint 20 000 alkalmazottal az egész világon. A Quebecor World az éles verseny és a digitális nyomtatás egyre fokozódó használata miatt 2008-ban csődöt jelentett. A vállalat 2009-ben visszafizette adósságait, és mára már World Color néven vált ismertté, miután európai tevékenységeit egy HHBV elnevezésű beruházási alapnak engedte át. Az ilyen csődökön kívül számos cég vállalat-összevonásokkal válaszolt a nehézségekre, és ez a folyamat jelentős átszervezésekhez vezetett az egész ágazatban, aminek következtében pedig munkahelyek szűntek meg.

3.3.5 Számos más ágazathoz hasonlóan a gazdasági válság súlyosan érintette a 2009-ben folytatott bértárgyalásokat is. Még ott, ahol meg is maradnak a munkahelyek, a munkaerő-költségek csökkentésével kapcsolatban a dolgozókra nehezedő erős nyomás negatívan hat a munkavállalási feltételekre és a bérekre. A 2009-ben folytatott kollektív tárgyalások az európai nyomdaipari dolgozók valós bérének átlag –0,9 %-os csökkenésével jártak⁽⁹⁾. A piac bővülése tovább erősítette az árakra és a munkaerő-költségekre ható negatív spirált, és a végletekig kiélezte a versenyt.

3.4 Koncentráció

3.4.1 Az elmúlt években csökkent a papírt, a tintát és a nyomdagépeket gyártó vállalatok száma. Ennek következtében nőtt a szállítókat előnyös helyzetbe hozó koncentráció, hiszen könnyebben rákényszeríthetik feltételeiket a megrendelőkre.

⁽⁷⁾ Európai rotációs és ofszetkonferencia, 2009. március 16–20., Verona (Olaszország).

⁽⁸⁾ Uo.

⁽⁹⁾ J. Gennard: Report on UNI Europa's collective agreements (Jelentés az UNI Europa kollektív szerződéseiről) (2009).

⁽⁶⁾ Gennard, J. *The Impact of the financial crisis on the European graphical industry [A pénzügyi válság hatása az európai nyomdaiparra]* (2009).

3.4.2 Az európai nyomdaipari ágazatról nemrégiben készült egyik tanulmány kimutatja, hogy „a túlzott kapacitás, a túlzott beruházások, az alacsony kereslet, a termékek alacsonyabb ára, a csökkenő forgalom és a növekvő piaci verseny” újabb csődökhöz, vállalat-összevonásokhoz és -felvásárlásokhoz vezetett ⁽¹⁰⁾.

3.4.3 A vállalat-összevonások és -felvásárlások a versenytársaik kiszorítása iránt még eltökéltebb, és még nagyobb méretű vállalatokat hoztak létre. Így 2005-ben a Bertelsmann, a Gruner + Jahr és a Springer médiacsoportok nyomdaipari tevékenységeinek összevonása által megszületett a Prinovis, mely a rotációs mélynyomtatással foglalkozó legnagyobb vállalat az európai nyomdaiparban. Emellett a Schlott AG csoport az európai rotációs mélynyomtatás második számú vállalatává nőtte ki magát 2006-ban és 2007-ben megvalósított cégfelvásárlásai (a pilseni REUS (CZ) megvásárlásával), valamint hajtogatási és nyomtatási kapacitások felvásárlásával (Biegelaar, NL). 2008 elején egy holland befektetői csoport vette át a Quebecor nyomdaipari tevékenységeit. A brit Polestar csoport partnereket keres piaci súlyának növelése érdekében.

4. Távlatok

4.1 Mindezen nehézségek az európai tekercsofszet- és rotációs mélynyomtatási ágazatot a létbizonytalanság olyan állapotába helyezik, mely hosszú távon jelentős károkkal járna, ha a döntéshozók a többi érdekelt féllel együtt nem tesznek sürgős és egyeztetett lépéseket. A szociális partnerek mindegyike arra a következtetésre jutott, hogy az ágazatot át és újra kell szervezni, ha hosszú távon fenntartható módon fejlődni akar. Valószínű, hogy az elkövetkező tíz évben jelentős elbocsátásokkal kísért további ésszerűsítésekre kerül sor. A szociális partnerek ezért úgy vélik, hogy most kell olyan kezdeményezésekhez nyúlni, amelyek révén az ágazatot sújtó válság legyőzhető lesz, és a munkaadók és munkavállalók érdekeit legjobban figyelembe vevő módon kezelhetővé válik. A válság egyébként olyan súlyos, hogy a kezszervezetek jelenleg is kihatásait vizsgálják, és építő stratégiákat igyekeznek kidolgozni a munkahelyek megőrzése, az átképzések előirányzása, a munkakörülmények romlásának megelőzése és a bérszínvonal megtartása céljából.

4.2 Az Európai Bizottság a szakmai szövetségekkel egyetértésben hat pontos intézkedési tervre vonatkozó javaslatot adott ki 2007-ben a nyomdaipar vonatkozásában:

- 1) Az európai nyomdaipar dinamikájának támogatása a globalizált piacon
 - a) Partnerségek és szövetségek
 - b) A gyártási költségek kezelése
- 2) Az ügyfelek számára nagy hozzáadott értékkel rendelkező szolgáltatók kifejlesztése
- 3) Jobb képzés

⁽¹⁰⁾ Gennard, J. Annual Collective Bargaining Survey UNI Europa (2008).

4) Megerősített európai referencia – szabványosítás és harmonizáció

5) A kutatási és innovációs erőfeszítések egyeztetett növelése

6) A nyomdaipar megítélésének javítása.

Az EGSZB e máig aktuális javaslatot annak egészében támogatja, és üdvözli a már megvalósult intézkedéseket. Ugyanakkor, mivel az ágazat nehézségeit a válság és az azt valamennyi uniós tagországban követő visszaesés tovább súlyosbította, úgy véli, hogy néhány sürgősségi intézkedés meghozatala szükséges a rövid távú kihívásokkal való eredményes szembenézés érdekében.

4.3 Egyébiránt a pénzügyi válság még sürgetőbbé tette a szociális partnerek jól eltervezett és egyeztetett válaszát. Nagyobb szükség van, mint valaha az európai bizottsági javaslat tartalmán alapuló valódi európai iparpolitika meghatározására. Nem kívánatos, hogy a koncentráció folyamata a szükséges mértéken túl még intenzívebbé váljon, még akkor sem, ha elkerülhetetlen lesz az ellenőrzött konszolidáció eszközeihez nyúlni átmeneti időszakok beiktatásával, beleértve a lehető legtöbb munkahely megőrzését elősegítő munkaidő-csökkentést, illetve az átképzés és a belső és külső mobilitás hatékony módzatainak kidolgozását is. A jelenleg felülvizsgálat alatt álló 2658/2000/EK rendelet alkalmazásával összhangban szakirányú megállapodások lehetőségét lenne célszerű megvizsgálni a 20 %-os piaci részesedést együtt nem meghaladó vállalatok között a termelési technikák javítása érdekében, valamint olyan méretgazdaságossági előnyök céljából, melyek hozzájárulhatnak a vállalatok fennmaradásához.

4.4 Meg lehetne vizsgálni az ügynökök tevékenységét, hogy kiderüljön, az mennyiben befolyásolja az árak alakulását. Lehetővé kell tenni, hogy a szabad és torzulásoktól mentes verseny elve tisztességes munkakörülmények és bérek biztosításával juthasson érvényre, az EU-ban bárhol létező kollektív szerződések tiszteletben tartása mellett.

4.5 Az ágazat többletkapacitásait egyeztetett módon kell csökkenteni. A szociális párbeszédnek és a kollektív tárgyalásoknak minden országban valamennyi szinten ki kell bontakoznia, hogy szociális szempontból elfogadható irányvonalak mentén lehessen az átszervezéseket lebonyolítani. A szakmát fenyegető kihívásoknak megfelelni képes megoldások kidolgozása érdekében sürgető az európai szinten strukturált és szabályozott formában zajló szociális párbeszéd kialakítása. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az ágazati szociális párbeszéd a következő formákat öntheti: vélemények, közös nyilatkozatok, irányvonalak, magatartáskódexek, charták és megállapodások elfogadása.

4.6 Az Európai Bizottság pénzügyi és logisztikai segítségével nélkülözhetetlen az egészséges és virágzó tekercsofszet- és rotációs mélynyomtatási iparág jövőbeni megőrzése céljából Európában. Az EGSZB arra ösztönzi a vállalatokat, hogy igényeljék a rendelkezésre álló európai támogatásokat, többek között az európai szociális alapon, az ERFA-n, a globalizációhoz való alkalmazkodás elősegítését célzó európai alapon és az európai kutatási és innovációs alapon keresztül. Kívánatos lenne ezen

kívül felmérni, hogy az Európai Beruházási Bank milyen beavatkozási kapacitással rendelkezik annak finanszírozásához, hogy a vállalatok új technológiákat igénylő tevékenységekre álljanak át. A különböző támogatási rendszerek kívánatos igénybevételének egyetlen célja az átmenet elősegítése kell, hogy legyen, és semmiképpen sem a delokalizációk közvetett finanszírozása.

4.7 Az EGSZB négy azonnali intézkedést javasol:

4.7.1 Az ipar képviselőiből, munkavállalókból és kutatókból álló magas szintű elemzőcsoport létrehozását, melynek révén jobban körvonalazódna a nyomdaipar középtávú jövőjének alakulása, és javaslatok születnének a megszületendő új vállalati modellel kapcsolatban.

4.7.2 Egy valamennyi érdekelt fél részvételével megrendező konferenciát egy közösen elfogadott helyzetjelentés elkészítése és rövid távú cselekvési irányok kijelölése céljából. A szociális partnerekre lehetne bízni a szakma változását érintő különböző foratókönyvek felállításának feladatát és olyan sürgősen megvalósítandó intézkedésekre vonatkozó javaslatok

megtételét, melyek révén a piacot a fenntartható működés irányába lehet terelni.

4.7.3 Az Európai Bizottság által finanszírozott független tanulmányt az ágazati szociális párbeszéd keretén belül, melynek célja az ágazat közép- és hosszú távú jövőjének megvilágítása, figyelembe véve többek között az új technológiákat, a fogyasztói szokások változását, valamint a szállítók és a megrendelők stratégiáit.

4.7.4. Az egyes szakmákkal és a szakmai tudással foglalkozó megfigyelőközpont vagy ágazati tanács létrehozását a jelenlegi és jövőbeni szakmák számbavétele céljából. A szükséges kompetenciákról alkotott alapos kép elengedhetetlen a megfelelő képzési és átképzési politikák meghatározásához.

4.8 A szakma változásának hatékony nyomon követéséhez az Európai Bizottság rendelkezésére kell állnia egy – az érdekelt felek számára is nyitott – megbízható információs és adatgyűjtő rendszernek.

Kelt Brüsszelben, 2010. július 14-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI